

SMAIL TIHIĆ

JEDNA BAROKNA SLIKA U DOCU KOD TRAVNIKA UNE PEINTURE BAROQUE À DOLAC PRÈS TRAVNIK

Obzirom na ograničen broj slika latinske ikonografije iz vremena Renesanse i Baroka u našoj Republici, jedna barokna slika u Župnom uredu u Gornjem Docu kod Travnika evidentirana je i stavljena pod zaštitu. U vezi toga donosimo kratke orijentacione podatke o objektu.

Slika je uljano platno (dužina 58, visina 71 cm) s polufigurom sv. Petra, uramljeno u starinski, luksuzno izrađeni i pozlaćeni okvir. Došla je u posjed Župnog ureda u drugoj polovici prošlog vijeka, kako to pokazuje natpis na njenoj poledini: »Darovao crkvi Travničkoj Ivan Kukuljević Sakcinski G. 1859.« U prilog ove datacije govori i jedan dokumenat iz Kukuljevićevog arhiva u Varaždinu. Naime, u prepisci između biskupa fra Marijana Šunjića i Ivana Kukuljevića Sakcinskog postoji jedno pismo, registrirano pod brojem 707, u kojem su sačuvani podaci o ovoj slici koju je poslao Kukuljević fra Anti, ondašnjem travničkom župniku. Šunjić je datirao pismo sa 14. VI. 1860 godine, a uputio ga je iz Brestovskog. Stavak koji se odnosi na sliku glasi: »Ja Vas mogu uvjeriti: da je fra Anto Parok Travnički još zimus primio priko Sarajeva poslanu od Vas odoru mi-snu rukom svietle Banice vezenu zajednu s ikonom sv. Petra, i jur je u Novinam od toga zahvalna uspomena učinjena; pak neznam, kako Vam nije stigla zahvalnica osobitu od spomenutog Paroka...«¹

Iz izloženog je jasno da je zaista Ivan Kukuljević Sakcinski poklonio sliku sv. Petra travničkoj crkvi², odakle je ona prenesena u Gornji Dolac, gdje je nekako baš u to vrijeme proširena današnja crkva i dovršen njen sadašnji izgled, a

prema carskom fermanu iz 1853 godine (prevod fermana vjerovatno je sačinio O. Anto Tuzlančić?).

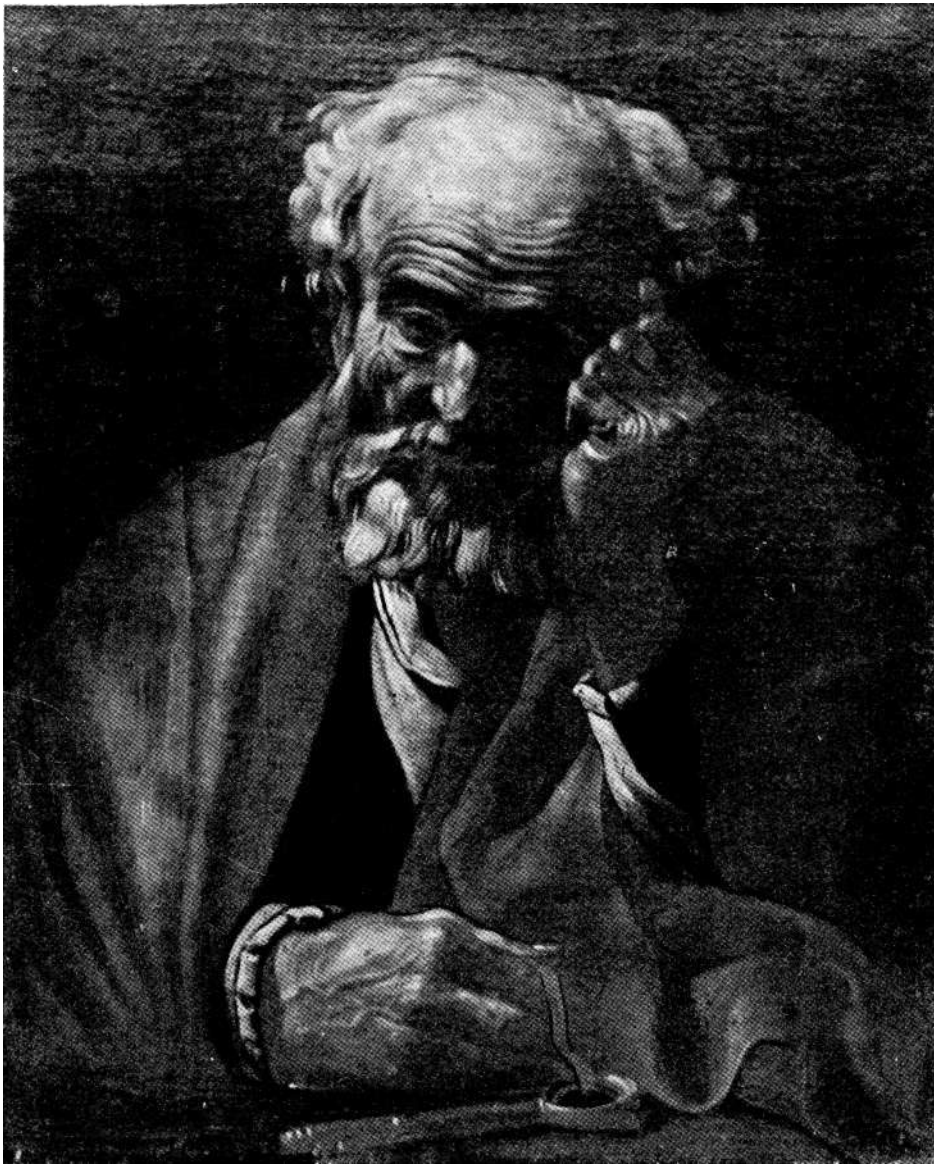
Eto, to je ono što znamo o načinu na koji je slika došla kod svog sadašnjeg vlasnika. Kako je, međutim, Kukuljević došao do slike, gdje je on nju nabavio, od koga i pod kakvim okolnostima, ne znamo i nemamo podataka, zbog čega ćemo porijeklo i dataciju slike pokušati da odredimo, kao i u ostalim sličnim slučajevima kada nemamo dovoljno dokumentacionog materijala, na osnovu likovne analize, odnosno na temelju proučavanja slikarskih elemenata.

Sv. Petar iz Doca pokazuje polufiguuru starca u sjedećem stavu, slikanog na neutralnoj pozadini. Zamišljen, oslonjen na šaku lijeve ruke, u laktu spuštene na sto, starac zuri u jednom pravcu. Desnu ruku do lakta položio je na sto, držeći između prsta crvenu vrpču za koju je zavezan veliki ključ, njegov svetački atribut. Odjeća je jednostavna, svijetlo-smeđi ogrtač, ispod koga se vidi plava košulja dugih rukava. U skladu sa svojim naturalističkim shvatanjem, umjetnik je do krajnosti naglasio duboke bore na čelu, izborano lice ispod očiju, a tako i nabrekle žile desne šake. Karakteristična je usto jača upotreba crvenila na ivicama spuštenih podočnjaka i očnih kapaka, a posebno na vršku kratkog nosa. Dobročudan starac je prikazan u relativno mirnoj duševnoj i tjelesnoj situaciji koja ne pokazuje znakove produhovljenja, pa sve djeluje jednostavno i priprosto. Osjeća se izvjesna naivna sentimentalnost sveca, neka meka i sentimentalna istina. U osnovi je to ipak jedna obična svetačka slika koja je na svoj način mogla da odgovori svom zadatku, tj. da udovolji religioznosti vjernika iz redova običnih ljudi.

Slika pokazuje tendence baroka, po sadržaju i formi. Pored nesumnjivo plastičnih kvaliteta, (obje šake, nos, čelo sa tjemenom) uočljiva je barokna slikovitost djela, i umjetniku je pošlo za rukom da ostvari jedinstvo oblika i prostora. Svjetlo pada odozgo, oštro rasvjetljujući glavu starca, ruke i tkaninu košulje na prsima i rukavima. Ovakve

¹ Ovaj podatak dobio sam od dr. Rastka Drljića.

² Poznato je da je Kukuljević 1857 g. dolazio u Bosnu. Pri dolasku obišao je sljedeća mjesta: Bosanska Gradiška — Banja Duka — Sitnica — Varcar Vakuf — Jajce — Travnik. Iz Travnika je obišao samostan u Gučkoj Gori. Na povratku ide linijom: Travnik — Vitovlje — Ugar — Skender Vakuf — B. Luka — B. Gradiška.

Fotosnimak uljene slike
sv. Petar u Docu kod Travnika

elemente i tretman nalazimo kod velikog broja slika nastalih u Italiji i izvan njenih granica (u Francuskoj, Nizozemskoj, Španiji) u prvim decenijama XVII vijeka. To je onaj veliki razmah i kretanje koje je nastalo pojavom Caravaggia (Michelangelo Merisi da Caravaggio 1573—1609) na historijskoj pozornici, tj. početkom epohe baroka kao umjetničkog razdoblja ili, tačnije, u ranom periodu ovog kulturno-istorijskog razdoblja. Neko iz redova Garavaggiovih sljedbenika, prvog ili drugog kruga, pa i kasnije, mogao je naslikati i sv. Petra, koji je, kako smo naglasili, došao u posjed jedne bosanske crkve putem poklona.

Iako po svojim likovnim kvalitetima sv. Petar pokazuje kvalitet drugo ili trećerazrednog umjet-

ničkog djela, slika pretstavlja raritet u našim prilikama, i zbog toga je Zavod za zaštitu spomenika kulture NR BiH poklonio joj dužnu pažnju i stavio je pod zaštitu države. Slika je pohranjena na sigurnom mjestu i dobro je čuvana, čak i vrlo dobro sačuvana u relaciji na stanje u kome se nalazi veći dio starih slika po sličnim institucijama u našoj Republici. Tako je čvrsto i gusto platno ostalo neoštećeno, tanka gipsana podloga također, dok je pigment ispucao u sitnim krakelurama. Izuzetno, pri dnu slike, po cijeloj dužini, pigment je, usljed natezanja platna na okvir, a tako i prenošenjem slike (dodirom, udarom) opao u širini od pola centimetra.

RÉSUMÉ

St. Pierre, la peinture à l'huile de la provenance italienne, au commencement du XVIIème siècle est en possession de la paroisse d'église catholique à Dolac

près de Travnik. Cet oeuvre appartient à la tradition de la ténébreuse peinture d'école de Carravaggio.